

سؤالات مطرح شده در خصوص نظام جامع تأمین اجتماعی^۱

مقدمه

آنچه که ضرورت اتخاذ یک سیاست یا تهیه پیش‌نویس قانونی را همراه با اصول و رویکرد حاکم بر آن توجیه می‌کند پاسخ به مجموعه‌ای از چالش‌ها، سؤالات و ضرورت‌هایی است که در سطوح مختلف تصمیم‌گیری دغدغه سیاست‌گذاران محسوب می‌شود. در واقع نقطه عزیمت شکل‌گیری هر مداخله و تغییری، چالش‌ها و سؤالاتی است که سیاست‌گذاران با آن مواجه‌اند. بنابراین در خصوص تأمین اجتماعی به این سؤال باید پاسخ داد که خواستگاه هر پیش‌نویس قانونی برای ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی چیست و تصویب چنین قوانینی پاسخگوی کدام سؤالات و نیازهای موجود در کشور است؟ اکنون با توجه به مطالب پیش‌گفته مجموعه سؤالاتی که از طریق نظرسنجی و تضارب آرا در سلسله جلسات نظام جامع تأمین اجتماعی در مرکز پژوهش‌های مجلس جمع‌آوری و تدوین شده است به تفکیک پنج گروه زیر طبقه‌بندی و ارائه می‌شوند:

- محدودیت‌های قانونی نظام جامع؛

۱. این مقاله در دفتر بررسی‌های اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی تهیه شده است.

- اهداف و قلمروهای نظام جامع؛
- راهبردها و سیاست‌های نظام جامع؛
- ساختار سازمانی و مدیریتی نظام جامع؛
- منابع مالی لازم در نظام جامع.

محدودیت‌های قانونی جامع

۱. با توجه به آن که جامعیت نظام و مقوله رفاه در فصل پنجم برنامه سوم مورد توجه قرار نگرفته است آیا هدف از ساماندهی، دستیابی به نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی است؟
۲. با توجه به مفاد تبصره ذیل ماده ۳۸ و تبصره ۱ ذیل ماده ۴۳ قانون برنامه سوم مبنی بر تفکیک «کلیه خدمات حمایتی به محرومین و اقشار آسیب‌پذیر» و «کلیه خدمات توانبخشی به معلولین» و اختصاص آن‌ها به ترتیب به کمیته امداد امام خمینی و سازمان بهزیستی، آیا بررسی و تصمیم‌گیری در مورد امور حمایتی خارج از نظام مورد نظر قرار نمی‌گیرد؟
۳. با توجه به مفاد ماده ۴۳ قانون برنامه سوم مبنی بر ضرورت تهیه طرح جامع خدمات به ایثارگران (مشمول بر نظام پرداخت حقوق مستمری، خدمات درمانی و سایر خدمات) و تصویب آن توسط هیأت وزیران و همچنین تعیین تکلیف منابع مورد نیاز این طرح، آیا امور ایثارگران می‌تواند در نظام تأمین اجتماعی مطرح شود؟
۴. با توجه به مفاد ماده ۴۳ قانون برنامه سوم مبنی بر ضرورت تهیه و تصویب «طرح جامع امداد و نجات» مشتمل بر اقدامات و عملیات اجرایی، منابع مالی و تدارکاتی و ... آیا می‌توان مسائل امداد را در نظام تأمین اجتماعی مورد بررسی و اتخاذ تصمیم قرار داد؟
۵. با توجه به مفاد بند «الف» از ماده ۴۶ قانون برنامه سوم مبنی بر ضرورت تداوم سیاست پرداخت یارانه به کالاهای اساسی مطابق با برنامه سوم توسعه، آیا می‌توان موضوع ساماندهی امور یارانه‌ها را در محدوده نظام تأمین اجتماعی مطرح کرد؟
۶. با توجه به این که هر «ساختار سازمانی» جزئی از نظام مربوط به خود است و با در نظر داشتن احکام فصل پنجم قانون برنامه سوم که با مستثنی کردن امور ایثارگران، حمایت

از اقشار آسیب پذیر، خدمات اجتماعی به معلولین، طرح جامع امداد، امور یارانه‌ها، امور بیمه‌ای کارکنان دولت، امور بیمه‌ای و درمان نیروهای مسلح، نیروهای انتظامی و وزارت اطلاعات و ... بحث و بررسی درباره نظام (و به خصوص نظام جامع) را با مسائل و تردیدهای جدی رو به رو می‌کند، آیا می‌توان به «ساختار سازمانی مناسب نظام تأمین اجتماعی» دست یافت؟

۷. آیا ساز و کار لازم برای کاهش هزینه‌های اداری و پشتیبانی سازمان‌های بخش نظام تأمین اجتماعی (مطابق بند ج ماده ۴۰ قانون برنامه سوم) در طرح دیده شده است؟

۸. آیا مشارکت شهرداری‌ها، بخش غیر دولتی و مردم در انجام امور اجرایی و ارائه خدمات رفاه و تأمین اجتماعی (مطابق بند ه ماده ۴۰ قانون برنامه سوم) در طرح پیشنهادی برای نظام جامع دیده شده است؟

۹. آیا در طرح ارائه شده از ایجاد هرگونه سازمان جدید (مطابق بند و ماده ۴۰ قانون برنامه سوم) پرهیز می‌گردد؟

۱۰. آیا ساختار پیشنهادی و تشکیل یک وزارتخانه جدید، با اهداف و راهبردهای برنامه سوم «فصل اول و پنجم» همسویی دارد؟

۱۱. با توجه به موضوع و مفاهیم مواد ۳۶ تا ۴۷ قانون برنامه سوم، آیا هدف اصلی، تبیین اصول و مبانی نظام رفاه اجتماعی و ساختار و الزامات لازم برای استقرار آن است یا این که در مواد قانونی مذکور ضرورت‌ها و احکام قلمرو تأمین اجتماعی در قالب ۲ نظم بیمه‌ای و حمایتی، تعریف شده است؟ هدف اصلی چیست؟

۱۲. آیا تکالیفی مانند برنامه‌ریزی، بودجه‌ریزی و سیاستگذاری کلان برای قلمروهای مختلف نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی به لحاظ قانونی می‌تواند به یک وزارتخانه واگذار شود؟ در این صورت جایگاه و وضعیت دولت و مجلس و نقش سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی چگونه توجیه می‌شود؟

۱۳. آیا الزام به ریاست یک وزیر برای کلیه شوراها، مجامع و هیأت‌های امنای نهادهای اصلی در قلمرو بیمه‌های اجتماعی، مؤسسات بیمه خدمات درمانی، نهادها و

مؤسسات حمایتی و سازمان‌ها و مؤسسات امدادی و توانبخشی، احکام قانونی یا توان عملی را به همراه دارد؟ این حکم چگونه توجیه می‌شود؟

اهداف و قلمروهای نظام جامع

۱. در حال حاضر چه چالش‌های اساسی و مهمی در بخش بهزیستی و تأمین اجتماعی وجود دارد که ضرورت تدوین نظام جامع را در برنامه سوم توسعه فراهم آورده است؟ چالش‌های اساسی پیش رو در صورت تثبیت وضع موجود چه خواهد بود؟
۲. حوزه‌های نظام جامع چه هستند؟ بخشی از اصل ۲۹ قانون اساسی، اصل ۲۹ و سایر اصول قانون اساسی از جمله اصول ۳، ۲۸، ۳۰، ۳۱ و ۴۳؟
۳. چه تفاوتی بین نظام تأمین اجتماعی و نظام رفاه اجتماعی وجود دارد؟
۴. آیا هدف اجرای نظام تأمین اجتماعی یا نظام رفاه اجتماعی است؟
۵. اگر هدف نهایی دستیابی به رفاه اجتماعی است، آیا تحقق آن در این مرحله میسر است؟
۶. برای دستیابی به هدف نهایی (رفاه اجتماعی) چه مراحل را باید طی نمود؟
۷. اهداف مرحله اول بر اساس چه شاخص‌هایی تعیین می‌شود؟
۸. آیا باید تمام افراد جامعه تحت پوشش نظام تأمین اجتماعی قرار گیرند؟
۹. در این نظام، رفاه و تأمین اجتماعی هدف است یا وسیله؟ هدف و وسیله چه چیزی؟
۱۰. آیا نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی وظیفه یک دولت مکلف است یا دولت محق؟

سیاست‌ها و راهبردهای نظام جامع

۱. در نظام جامع چه جایگاهی برای مشارکت و چه نقشی برای سازمان‌های غیردولتی باید در نظر گرفته شود؟

۲. نحوه تعامل بین نظام تأمین اجتماعی و نظام اقتصادی و اجتماعی و سیاسی چگونه

باید باشد؟

۳. نقش و اهمیت بازار کار در نظام تأمین اجتماعی چیست؟

۴. تفاوت نقش بازار کار رسمی و غیررسمی در نظام تأمین اجتماعی چیست؟

۵. نقش نهادهای مختلف اجتماعی، سیاسی، دینی و فرهنگی در نظام تأمین اجتماعی

چگونه است و راه‌های ارتقای آن چیست؟

۶. بازیگران اصلی در نظام تأمین اجتماعی کدامند؟

۷. هر یک از نهادهای دولت، بازار، خانوار، گروه‌های خیریه و سازمان‌های غیردولتی

(NGOs) چه نقشی در نظام تأمین اجتماعی به عهده دارند؟ و ارتباط آن‌ها با یکدیگر

چگونه است؟ و راه‌های ارتقای آن چیست؟

۸. در چه حوزه‌ای از نظام تأمین اجتماعی هر یک از نهادهای مزبور نباید دخالت

نمایند؟

۹. چه رابطه‌ای بین سیستم حمایت‌های اجتماعی، بیمه‌های اجتماعی و بیمه‌های

شخصی در نظام تأمین اجتماعی برقرار بوده و چگونه باید باشد؟

۱۰. آیا نظام تأمین اجتماعی مورد نظر در بخش ارائه خدمات درمانی به دنبال تعمیم

بیمه همگانی است یا بیمه مکمل را هم مدنظر دارد. در شرایطی که هنوز سطح بیمه

همگانی برای درمان تعریف و مشخص نشده و امور بیمه مکمل بدون حضور مالی و

مدیریت مستقیم دولت انجام می‌گیرد، ساختار سازمانی نظام را بر کدام مبنی باید طراحی

کرد؟

۱۱. اولویت‌های پوشش تأمین اجتماعی برحسب جنس، منطقه جغرافیایی، شهری و

روستایی و گروه‌های سنی چیست؟ در هر مورد کدام یک از انواع خدمات نظام تأمین

اجتماعی از اهمیت بیش تری برخوردار است؟

۱۲. چه نوع خطرهایی (خطر شخصی مانند بیماری، معلولیت، کهولت و مرگ، یا خطرات دسته جمعی مانند خشکسالی، آفات و حوادث طبیعی) باید تحت پوشش نظام تأمین اجتماعی قرار گیرند؟

۱۳. چند درصد این خدمات باید توسط دولت و چند درصد باید توسط افراد تأمین شود؟

۱۴. نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی با کدام نگرش باید شکل بگیرد؟ منفعل^۱، فعال^۲، یا فعال تأثیرگذار^۳؟

۱۵. رویکرد اصلی در تدوین نظام کدام است؟

- گسترش چتر پوششی آن؟

- افزایش کارآمدی منابع؟

- ایجاد فرصت‌های برابر؟

۱۶. رابطه بین سه قلمرو امدادی، حمایتی و بیمه‌ای در نظام جامع چیست؟ این رابطه در نظام جامع چگونه برقرار می‌شود؟

۱۷. آیا قرار است پوشش فراگیر نظام تدریجی و زمان‌بندی شده باشد؟ و اصولاً آیا هدف از ایجاد نظام انجام «تعهد به وسیله» است یا «تعهد به نتیجه» نیز مورد نظر مسئولان است؟

۱۸. آثار اجتماعی و اقتصادی از هم پاشیدن یک ساختار یا نظم سازمانی و اجرایی «با قبول پاره‌ای مسائل و مشکلات درونی و بیرونی آن» و پیشنهاد فرصت دو ساله برای تهیه و تدوین لایحه نظام جامع رفاه اجتماعی کشور و ... که ممکن است زمان مشابهی را هم در مراحل بررسی و تصویب به دنبال داشته باشد، چگونه ارزیابی و توجیه شده است؟

- 1.Active
- 2.Reactive
- 3.Proactive

۱۹. آیا برای عملیاتی کردن اصولی مانند «جامعیت» و «کفایت» و طرح مقوله رفاه و مدیریت منابع اختصاص یافته تحت عنوان یارانه‌ها، نظام مورد نظر مسئولیتی را برعهده خواهد گرفت؟

ساختار سازمانی و مدیریتی نظام جامع

۱. آیا قرار است برای امور تأمین اجتماعی حوزه مشخص و دارای ابعاد تعریف شده و تعامل با حوزه‌های دیگر (به خصوص حوزه مدیریت اقتصادی) در نظر گرفته شود یا آن که این امور در مجموعه مسائل مدیریت بخش عمومی اداره شود؟

۲. آیا نظام جامع باید در قالب دستگاهی در یک بخش، چند بخش یا به صورت بین بخشی طراحی گردد؟

۳. مناسب‌ترین ساختار در رأس هرم نظام جامع چیست؟ شورای عالی، وزارتخانه یا سازمان؟

۴. جایگاه مدیریت نظام تأمین اجتماعی کجاست؟ آیا مدیریت مستقیم نظام با دولت است یا با حفظ نظارت کلی و تنظیم نهایی کارکردها، امور اجرایی به مؤسسات عمومی، سازمان‌های غیردولتی (NGOs) و مؤسسات خیریه نیز قابل تفویض خواهد بود؟ تعیین جایگاه نظام، به مقوله مسئولیت و سطوح مدیریتی (وزیر، معاون ریاست جمهوری، مدیر عامل سازمان....) مناسب برای اداره امور مربوط پاسخ می‌دهد و حدود تمرکز و عدم تمرکز در نظام را تعیین می‌کند.

۵. آیا نظام مورد نظر در پی آن است که پیوندهای مدیریتی صندوق‌ها و مراکز خدماتی موجود تأمین اجتماعی را با مراکز کنونی خود قطع کرده و آن‌ها را تحت مدیریت واحدی قرار دهد؟

۶. آیا تعیین تکلیف و تصمیم‌گیری درباره دستگاه‌ها و سازمان‌های موجود فعال در نظام جامع و تقسیم وظایف هر یک باید در مرحله کنونی و تدوین لایحه یا پس از تعیین متولی نظام جامع انجام شود؟

۷. مبنای تقسیم وظایف دستگاه‌های فعال در حوزه‌های حمایتی، بیمه‌ای و امدادی در نظام جامع چه باید باشد؟ آیا مخاطبین، نوع خدمات یا تشخیص نهایی مدیریت نظام جامع باید ملاک قرار گیرد؟

۸. در صورت پذیرش ضرورت تمرکز در برنامه‌ریزی، سیاستگذاری، هماهنگی و نظارت در نظام جامع، سازوکار و ضمانت اجرای تصمیمات در این زمینه چه خواهد بود؟
۹. آیا طراحی ساختار سازمانی مقدم یا مؤخر بر طراحی نظام جامع تامین اجتماعی است؟

۱۰. آیا ساختار پیشنهادی متناسب با نظام (رفاه و) تامین اجتماعی (که همواره در هاله‌ای از ابهام قرار داشته) است؟

۱۱. روش‌ها و سازوکار مؤثر برای هماهنگی بین سازمان‌های ذی‌ربط در وضعیت کنونی چیست؟

۱۲. ساختار سازمانی پیشنهادی تا چه اندازه می‌تواند چالش‌های موجود و پیش‌رو را رفع یا تعدیل کند؟

منابع مالی در نظام جامع

۱. آیا برای نظام تامین اجتماعی منابع مشخص قابل تعریف و تخصیص وجود دارد؟ آیا نتیجه مالی و عواید حاصل از برخی کارکردهای اقتصادی را می‌توان به این نظام اختصاص داد؟

۲. آیا نظام، شرایط عمومی، توانمندی‌های مالی و اعتباری و سرمایه‌گذاری دولت، (در شرایطی که تصویر به نسبت شفاف‌تری از خط فقر، جمعیت زیر خط فقر، اهداف و امکانات حمایت‌های اجتماعی دولت و غیره در اختیار داریم)، ایجاب می‌کند که وارد مقوله رفاه اجتماعی شویم و توقع و انتظار تازه و احتمالاً غیرممکن به لحاظ پاسخگو بودن در مردم و جامعه به وجود آوریم؟

۳. با توجه به آن که منابع مالی برای اجرای سیاست‌ها و برنامه‌ها تخصیص می‌یابند آیا می‌توان طرح موضوع بار مالی مربوط به تعریف روابط، کارکردها و وظایف نهادها و دستگاه‌ها را در نظام جامع تأمین اجتماعی نامربوط دانست؟
۴. آیا سیاست‌های پیش‌گیری در حوزه‌های فرابخشی نظام جامع بار مالی به همراه دارد یا تنها محدود به هماهنگی و احتمالاً تخصیص مجدد منابع در بخش‌های مربوط (مسکن، آموزش، بهداشت و...) به نفع گروه‌های آسیب‌پذیر است؟

ضمیمه: اصول قانون اساسی و مواد برنامه سوم در مورد تأمین اجتماعی

۱. اصول قانون اساسی در مورد تأمین اجتماعی

- اصل سوم: دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم، همه امکانات خود را برای امور زیر به کار برد:
۱. ایجاد محیط مساعد برای رشد فضایل اخلاقی براساس ایمان و تقوی و مبارزه با کلیه مظاهر فساد و تباهی.
 ۲. بالا بردن سطح آگاهی‌های عمومی در همه زمینه‌ها با استفاده صحیح از مطبوعات و رسانه‌های گروهی و وسایل دیگر.
 ۳. آموزش و پرورش و تربیت بدنی رایگان برای همه، در تمام سطوح و تسهیل و تعمیم آموزش عالی.
 ۴. تقویت روح بررسی و تتبع و ابتکار در تمام زمینه‌های علمی، فنی، فرهنگی و اسلامی از طریق تأسیس مراکز تحقیق و تشویق محققان.
 ۵. طرد کامل استعمار و جلوگیری از نفوذ اجانب.
 ۶. محو هر گونه استبداد و خودکامگی و انحصار طلبی.
 ۷. تأمین آزادی‌های سیاسی و اجتماعی در حدود قانون.
 ۸. مشارکت عامه مردم در تعیین سرنوشت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خویش.

۹. رفع تبعیضات ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه، در تمام زمینه‌های مادی و معنوی.
۱۰. ایجاد نظام اداری صحیح و حذف تشکیلات غیرضرور.
۱۱. تقویت کامل بنیه دفاع ملی از طریق آموزش نظامی عمومی برای حفظ استقلال و تمامیت ارضی و نظام اسلامی کشور.
۱۲. پی‌ریزی اقتصاد صحیح و عادلانه بر طبق ضوابط اسلامی جهت ایجاد رفاه و رفع فقر و برطرف ساختن هر نوع محرومیت در زمینه‌های تغذیه، مسکن، کار، بهداشت و تعمیم بیمه.
۱۳. تأمین خودکفایی در علوم و فنون و صنعت و کشاورزی و امور نظامی و مانند این‌ها.
۱۴. تأمین حقوق همه جانبه افراد از زن و مرد و ایجاد امنیت قضایی عادلانه برای همه و تساوی عموم در برابر قانون.
۱۵. توسعه تحکیم برادری اسلامی و تعاون عمومی بین همه مردم.
۱۶. تنظیم سیاست خارجی کشور براساس معیارهای اسلام، تعهد برادرانه نسبت به همه مسلمانان و حمایت بی‌دریغ از مستضعفان جهان.
- اصل بیستم و هشتم:** هر کس حق دارد شغلی را که بدان مایل است و مخالف اسلام و مصالح عمومی و حقوق دیگران نیست برگزیند.
- دولت موظف است با رعایت نیاز جامعه به مشاغل گوناگون برای همه افراد امکان اشتغال به کار و شرایط مساوی را برای احراز مشاغل ایجاد نماید.
- اصل بیست و نهم:** برخورداری از تأمین اجتماعی از نظر بازنشستگی، بیکاری، پیری، از کارافتادگی، بی‌سرپرستی، در راه ماندگی، حوادث و سوانح و نیاز به خدمات بهداشتی و درمانی و مراقبت‌های پزشکی به صورت بیمه و غیره حقی است همگانی. دولت مکلف است طبق قوانین از محل درآمدهای عمومی و درآمدهای حاصل از مشارکت مردم، خدمات و حمایت‌های مالی فوق را برای یک یک افراد کشور تأمین کند.
- اصل سی‌ام:** دولت موظف است وسایل آموزش و پرورش رایگان را برای همه ملت تا پایان دوره متوسطه فراهم سازد و وسایل تحصیلات عالی را تا سر حد خودکفایی کشور به طور رایگان گسترش دهد.

اصل سی و یکم: داشتن مسکن متناسب با نیاز، حق هر فرد و خانواده ایرانی است، دولت موظف است با رعایت اولویت برای آن‌ها که نیازمندترند به خصوص روستائینان و کارگران زمینه اجرای این اصل را فراهم کند.

اصل چهل و سوم: برای تأمین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد، با حفظ آزادی او، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران براساس ضوابط زیر استوار می‌شود:

۱. تأمین نیازهای اساسی: مسکن، خوراک، پوشاک، بهداشت، درمان، آموزش و پرورش و امکانات لازم برای تشکیل خانواده برای همه.

۲. تأمین شرایط و امکانات کار برای همه به منظور رسیدن به اشتغال کامل و قرار دادن وسایل کار در اختیار همه کسانی که قادر به کارند ولی وسایل کار ندارند، در شکل تعاونی، از راه وام بدون بهره یا هر راه مشروع دیگر که نه به تمرکز و تداول ثروت در دست افراد و گروه‌های خاص منتهی شود و نه دولت را به صورت یک کارفرمای بزرگ مطلق درآورد. این اقدام باید با رعایت ضرورت‌های حاکم بر برنامه‌ریزی عمومی اقتصاد کشور در هر یک از مراحل رشد صورت گیرد.

۳. تنظیم برنامه اقتصادی کشور به صورتی که شکل و محتوا و ساعات کار چنان باشد که هر فرد علاوه بر تلاش شغلی، فرصت و توان کافی برای خودسازی معنوی، سیاسی و اجتماعی و شرکت فعال در رهبری کشور و افزایش مهارت و ابتکار داشته باشد.

۴. رعایت آزادی انتخاب شغل و عدم اجبار افراد به کاری معین و جلوگیری از بهره‌کشی از کار دیگری.

۵. منع اضرار به غیر و انحصار و احتکار و ربا و دیگر معاملات باطل و حرام.

۶. منع اسراف و تبذیر در همه شئون اقتصاد، اعم از مصرف، سرمایه‌گذاری، تولید،

توزیع و خدمات.

۷. استفاده از علوم و فنون و تربیت افراد ماهر به نسبت احتیاج برای توسعه و پیشرفت

اقتصاد کشور.

۸. جلوگیری از سلطه اقتصادی بیگانه بر اقتصاد کشور.

۹. تأکید بر افزایش تولیدات کشاورزی، دامی و صنعتی که نیازهای عمومی را تأمین

کند و کشور را به مرحله خودکفایی برساند و از وابستگی برهاند.

۲. مواد قانون برنامه سوم در مورد تأمین اجتماعی

ماده ۳۶- در اجرای اصل بیست و نهم (۲۹) قانون اساسی و به منظور توسعه عدالت اجتماعی، نظام تأمین اجتماعی با هدف حمایت از اقشار مختلف جامعه در برابر رویدادهای اقتصادی، اجتماعی و طبیعی و پیامدهای آن از نظر بازنشستگی، بیکاری، پیری، از کارافتادگی، بی سرپرستی، در راه ماندگی، حوادث و سوانح و ناتوانی های جسمی، ذهنی، روانی و نیاز به خدمات بهداشتی درمانی و مراقبت های پزشکی به صورت بیمه ای و غیر آن (حمایتی و امدادی) حقیقی است همگانی و دولت مکلف است طبق قوانین، از محل درآمدهای عمومی و درآمدهای حاصل از مشارکت مردم، خدمات و حمایت های مالی فوق را برای یکایک افراد کشور تأمین کند.

ماده ۳۷- فعالیت های بیمه ای در دو بخش همگانی و مکمل انجام می شود و تعهدات و خدمات هر بخش بر اساس ضوابط ذیل تعیین می شود:

الف) خدمات بیمه همگانی که با مشارکت بیمه شده، کارفرما (در صورت وجود کارفرما) و دولت (حسب تکالیف قانونی آن) تأمین می گردد شامل بیمه درمان، بازنشستگی، از کارافتادگی، بازماندگان و بیکاری است که کلیه بیمه شدگان از آن بهره مند خواهند شد و حدود فعالیت های آن متناسب با حق بیمه دریافتی و توان مالی سازمان های بیمه ای و میزان کمک دولت طبق مصوبات هیأت وزیران تعیین می شود.

تبصره ۵- خدماتی که در قوانین فعلی سازمان های بیمه ای و صندوق های بازنشستگی برای کلیه بیمه شدگان تحت پوشش هر سازمان و صندوق تعیین شده است، به عنوان خدمات بیمه همگانی برای مشمولان همان سازمان و صندوق منظور خواهد شد.

ب) بخش مکمل بیمه های تأمین اجتماعی شامل خدماتی است که سطح بالاتری از خدمات بیمه همگانی را در بر می گیرد و یا خدمات جدیدی را ارائه می کند و یا هزینه

بیش تری نسبت به تعهد بیمه همگانی تأمین می‌نماید. این بخش از خدمات بیمه‌ای بر اساس توافق بیمه‌شدگان و بیمه‌گر و با تعهد پرداخت هزینه توسط بیمه‌شده فعالیت نموده و گسترش می‌یابد.

ج) تأمین صد درصد (۱۰۰٪) هزینه بیمه همگانی و مکمل جانبازان و درمان خاص آن‌ها (صدمات ناشی از مجروحیت) بر عهده دولت است.

د) نیروی انتظامی به جهت نوع مأموریت خود موظف است:

۱. با استفاده از بیمه‌های مکمل نیاز خدمات درمانی پرسنل خود را تأمین نماید.
 ۲. نسبت به برقراری بیمه مسئولیت برای مأمورین اجرایی و عملیاتی خود اقدام نماید.
- ۳۸ ماده** - حمایت‌های بخش غیربیمه‌ای پیشگیری، توانبخشی و حمایتی برای نیازمندان، علاوه بر خدمات ویژه‌ای که در برنامه‌های بخش اشتغال، مسکن و آموزش برای گروه‌های نیازمند در نظر گرفته می‌شود مشتمل بر موارد ذیل است:
۱. پیشگیری از بروز آسیب‌های اجتماعی و معلولیت‌های جسمی و روانی برای آحاد جامعه.
 ۲. پرداخت سرانه بیمه درمان در چارچوب نظام بیمه همگانی خدمات درمانی.
 ۳. فراهم آوردن تسهیلات لازم برای نگهداری افرادی که نیاز به سرپرستی و یا نگهداری دارند و فراهم آوردن زمینه بازتوانی و خود اتکایی آنان.
 ۴. پرداخت مستمری به نیازمندیانی که توان کار و فعالیت ندارند.

تبصره ۵ - کلیه نیازمندیانی که برای تأمین معاش خود توان کار و فعالیت ندارند. براساس ضوابط مصوب دولت و مجلس شورای اسلامی از طریق کمیته امداد امام خمینی (ره) مشمول تمام خدمات حمایتی می‌گردند.

۳۹ ماده - به منظور فراهم کردن امکان افزایش خدمات قابل ارائه به بیمه‌شدگان و جلوگیری از بروز بحران مالی در سازمان‌های بیمه‌ای و تقویت بنیه مالی آن‌ها اقدامات ذیل انجام می‌شود:

الف) دولت مکلف است ضمن پرداخت تعهدات سالانه خود به سازمان‌های بیمه‌ای و عدم ایجاد بدهی جدید تا پایان برنامه سوم، پنجاه درصد (۵۰٪) بدهی‌های خود به

سازمان‌های مذکور را طبق تفاهم با آنان از محل واگذاری سهام شرکت‌های دولتی و اموال و دارایی‌های دولتی و طرح‌های نیمه‌تمام متناسب با فعالیت آن‌ها تأدیه کند.

ب) در صورتی که نرخ رشد دستمزد اعلام شده کارگران در دو سال آخر خدمت آن‌ها بیش از نرخ رشد طبیعی دستمزد کارگران بوده و با سال‌های قبل سازگار نباشد. مشروط بر آن که این افزایش دستمزد به دلیل ارتقای شغل نباشد، سازمان تأمین اجتماعی علاوه بر دریافت مابه‌التفاوت میزان کسور سهم کارگر و کارفرما به نسبت دستمزد واقعی و دستمزد اعلام شده سال‌های قبل از کارفرمای ذی‌ربط، خسارات وارده بر سازمان را بر اساس آیین‌نامه‌ای که توسط وزارتخانه‌های کار و امور اجتماعی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تهیه و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد از کارفرمایان اخذ خواهد کرد.

ج) در طول برنامه سوم تبصره (۳) ردیف (۳) ماده واحده قانون تأمین اجتماعی مصوبه ۱۳۷۶/۷/۲۷ مجلس شورای اسلامی به شرح ذیل اصلاح می‌شود:

۱. در صورت فوت بیمه‌شده‌ای که بین ده تا بیست سال سابقه پرداخت حق بیمه داشته باشد به بازماندگان وی به نسبت سنوات پرداخت حق بیمه بدون الزام به رعایت ماده (۱۱۱) قانون تأمین اجتماعی و به نسبت سهام مقرر در ماده (۸۳) همان قانون مستمری پرداخت می‌گردد.
 ۲. بیمه‌شده‌ای که از تاریخ تصویب این قانون به بعد فوت می‌شود چنانچه سابقه پرداخت حق بیمه او از یک سال تا ده سال باشد به بازماندگان وی در ازاء هر سال سابقه پرداخت حق بیمه غرامت مقطوعی معادل یک ماه حداقل دستمزد کارگر عادی در زمان فوت به طور یک‌جا و به نسبت سهام مقرر در ماده (۸۳) قانون تأمین اجتماعی پرداخت می‌شود.

ماده ۴۰- در اجرای وظایف مذکور در این فصل حداکثر طی مدت شش ماه از تاریخ تصویب این قانون بنا به پیشنهاد مشترک سازمان‌های برنامه بودجه و امور اداری و استخدامی کشور ساختار سازمانی مناسب نظام تأمین اجتماعی با رعایت اصول ذیل طراحی و جهت تصویب تقدیم مجلس شورای اسلامی می‌گردد:

الف) رفع تداخل وظایف دستگاه‌های موجود و حذف و یا ادغام دستگاه‌های موازی.

ب) تأمین پوشش کامل جمعیتی از نظر ابعاد نظام تأمین اجتماعی و جامعیت نظام.

ج) افزایش کارآمدی و اثربخشی سازمان‌های مربوط و کاهش هزینه‌های اداری و پشتیبانی مجموعه نظام تأمین اجتماعی.

د) پیش‌بینی سازوکار لازم برای برقراری هماهنگی بین سازمان‌های ذی‌ربط و اتخاذ سیاست‌های واحد در بالاترین سطح تصمیم‌گیری اجرایی.

ه) استفاده مؤثر از مؤسسات خیریه و امکانات مردمی در وقف و همچنین شوراهای اسلامی شهر و روستا و مراکز دینی و مذهبی.

و) تأکید بر استفاده از سازمان‌های موجود و پرهیز از ایجاد سازمان‌های جدید.

ماده ۴۱- به منظور افزایش بازده سرمایه‌گذاری‌ها و کاهش هزینه‌های جاری، مؤسسات بیمه‌ای مکلفند اقدامات ذیل را به عمل آورند:

الف) سرمایه‌گذاری‌های جدید سازمان‌های بیمه‌ای باید به گونه‌ای انجام شود که ضمن داشتن توجیه فنی، اقتصادی و مالی دارای بازدهی مطلوب باشد. در صورتی که سرمایه‌گذاری‌های موجود نیز از بازدهی مناسب برخوردار نباشد، سازمان‌های مذکور موظفند تدریجاً نسبت به اصلاح ساختار سرمایه‌گذاری و یا واگذاری دارایی‌های مشمول این بند اقدام کنند.

ب) میزان پست‌های سازمانی و نیروی انسانی مؤسسات بیمه‌ای و همچنین هزینه‌های اداری و بالاسری آن‌ها براساس ضوابطی که متناسب با تعداد افراد بیمه شده و پراکندگی آن‌ها به تصویب هیأت وزیران می‌رسد تعیین می‌گردد.

ماده ۴۲- کلیه بیمه‌شدگان (به استثنای کادر نیروهای مسلح و کارکنان وزارت اطلاعات) می‌توانند نسبت به تغییر سازمان بیمه‌ای خود اقدام کنند. نقل و انتقال حق بیمه و کسورات بیمه‌ای بین صندوق‌های بیمه‌ای براساس ضوابطی خواهد بود که حداکثر طی مدت شش ماه توسط سازمان امور اداری و استخدامی کشور، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و براساس محاسبات بیمه‌ای تهیه و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده ۴۳- به منظور بهبود ارائه خدمات به ایثارگران (خانواده معظم شهدا، مفقودین، اسراء و همچنین آزادگان، جانبازان و خانواده آن‌ها) و ساماندهی خدمات قابل ارائه، طرح جامع

خدمات به ایثارگران مشتمل بر نظام پرداخت حقوق و مستمری خدمات درمانی و سایر خدمات توسط سازمان‌های برنامه و بودجه و امور اداری و استخدامی کشور و نهادهای ذی‌ربط تهیه و پس از تصویب هیأت وزیران از محل منابع داخلی نهادها و مؤسسات ذی‌ربط و بودجه عمومی به اجراء درمی‌آید. اختصاص بودجه عمومی منوط به عدم امکان اجرای طرح از منابع داخلی نهادهای ذی‌ربط است.

تبصره ۱- به منظور بهبود ارائه خدمات به محرومین و اقشار آسیب‌پذیر و ساماندهی متمرکز خدمات قابل ارائه به آنان کلیه خدمات حمایتی به محرومین و اقشار آسیب‌پذیر توسط کمیته امداد امام خمینی (ره) و کلیه خدمات توانبخشی به معلولین توسط سازمان بهزیستی انجام می‌شود.

تبصره ۲- اجرای مفاد این ماده در مورد نهادهای تحت نظر مقام معظم رهبری. پس از تأیید معظم له ممکن خواهد بود.

ماده ۴۴- به منظور پیشگیری و کاهش اثرات بلایای طبیعی و ایجاد آمادگی لازم در مردم و تعیین دقیق نقش و وظایف دستگاه‌های اجرایی، برای مقابله با حوادث و سوانح طبیعی جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران موظف است با هماهنگی وزارت کشور و نیروی مقاومت بسیج در سال اول برنامه، طرح جامع امداد و نجات را با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط تهیه و به تصویب هیأت وزیران برساند. این طرح مشتمل بر:

مدیریت بحران، آموزش و ایجاد آمادگی در مردم و نحوه مشارکت دستگاه‌های اجرایی، نقش صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران و رسانه‌های گروهی، اقدامات و عملیات اجرایی، منابع مالی و تدارکاتی و... است.

تبصره - نیروی مقاومت بسیج به عضویت ستادهای حوادث غیرمترقبه کشور درمی‌آید.

ماده ۴۵- کلیه شرکت‌های بیمه‌ای تجاری مجازند با رعایت قوانین و مقررات مربوط، نسبت به ارائه خدمات بیمه‌ای همگانی و مکمل تأمین اجتماعی اقدام کنند.

ماده ۴۶

الف) سیاست پرداخت یارانه کالاهای اساسی شامل گندم، برنج، روغن نباتی، قند و شکر، پنیر، دارو و شیر خشک در برنامه سوم با حفظ کالا برگ از نظر تعداد، مقدار وزنی و قیمت آن مطابق با برنامه دوم ادامه خواهد یافت. دولت موظف است یارانه پرداختی به کالاهای اساسی را بر اساس مقدار سرانه در برنامه دوم به صورت ریال و ارزی در بودجه سالانه منظور نماید.

ب) سازمان حمایت از مصرف کنندگان و تولید کنندگان موظف است با اعلام وزارت بازرگانی پس از انجام محاسبات لازم نسبت به برقراری مابه‌التفاوت در مورد کالاهای وارداتی که دارای امتیاز قابل توجه هستند، اقدام نماید و مابه‌التفاوت مأخوذه را به حساب خزانه واریز نماید.

دولت می‌تواند معادل صددرصد (۱۰۰٪) وجوه مابه‌التفاوت مأخوذه را بر اساس پیشنهاد وزارت بازرگانی و تصویب شورای اقتصاد در نظام پرداخت یارانه کالاها و یا خدماتی که ضرورت استفاده از یارانه را دارند استفاده نماید.

ماده ۴۷- یارانه نهاده‌های کشاورزی مانند کود، سم و بذر در طی سال‌های برنامه حفظ و ادامه می‌یابد و دولت وظیفه دارد قیمت تضمینی کالاهای اساسی را به نحوی تعیین کند که در پایان سال سوم برنامه، قیمت خرید داخلی آن‌ها با هزینه خرید این کالاها از خارج برابری کند.